

Nika Strzemińska

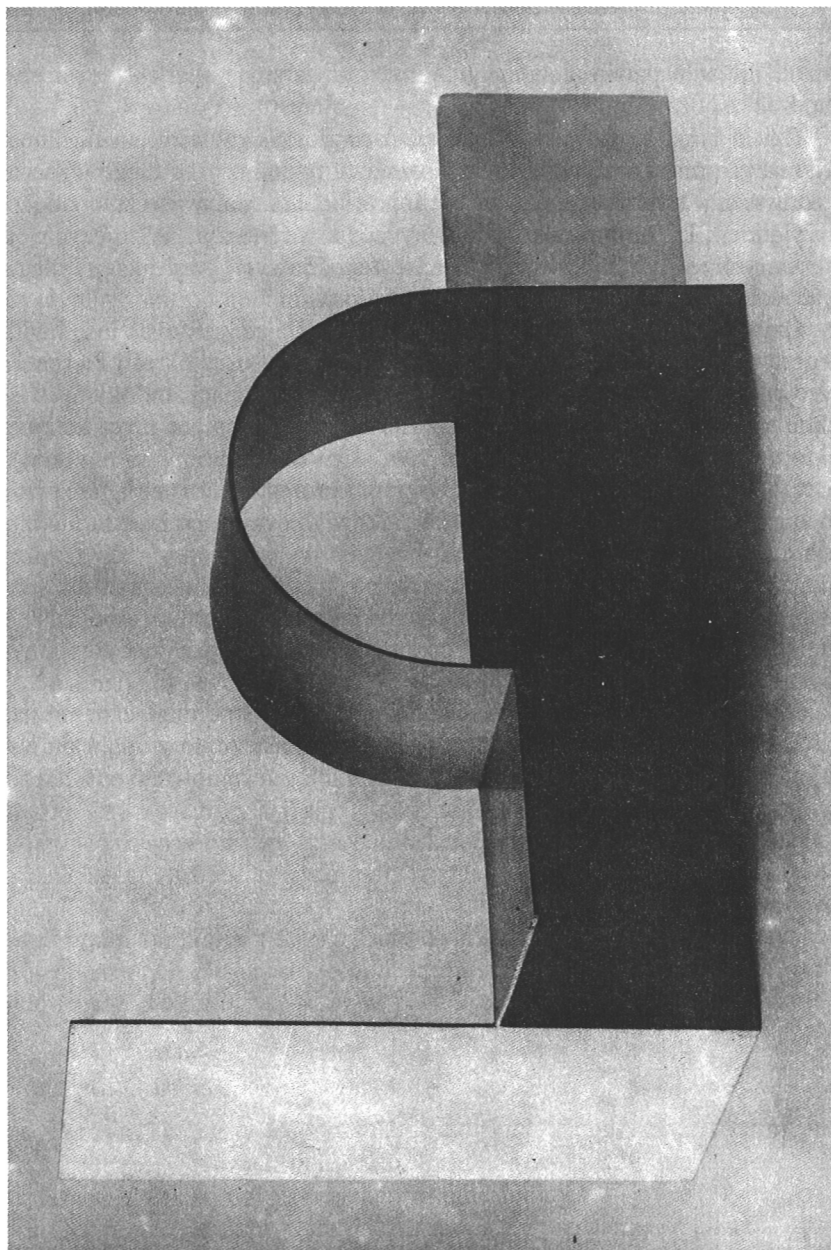
Katarzyna Kobro - nota biograficzna

Sztuka i Filozofia 13, 84-87

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Kobro, *Kompozycja przestrzenna (3)*, [40 × 64 × 40], 1928

II. Katarzyna Kobro – życie i dzieło

KATARZYNA KOBRO – NOTA BIOGRAFICZNA

Katarzyna Kobro urodziła się 26 stycznia 1898 roku, w Moskwie, zmarła 21 lutego 1951 roku w Łodzi. Jej matką była Rosjanka, ojcem – zruszczony Niemiec. W latach 1917–1920 studiowała rzeźbę w Moskiewskiej Szkole Malarstwa, Rzeźby i Budownictwa, następnie w Wolnych Pracowniach Artystycznych. W 1920 r. przeniosiła się do Smoleńska, wykładała rzeźbę w Szkole Ceramiki, robiła dekoracje sceniczne i współpracowała z Agencją Telegraficzną ROSTA, dla której projektowała plakaty. Na przełomie 1921 i 1922 r. poślubiła Władysława Strzemińskiego. Działała w smoleńskiej filii UNOVIS-u i utrzymywała kontakty z K. Malewiczem. W 1922 r. nielegalnie z mężem przedostała się do Polski, gdzie dwa lata później, po uzyskaniu obywatelstwa, osiedliła się na stałe. W latach 1921–1924 tworzyła zbliżone do suprematycznych rzeźby abstrakcyjne i konstrukcje wiszące. Od 1925 do 1936 r. zaś monochromatyczne oraz barwne kompozycje przestrzenne (otwarte na przestrzeń i z tą przestrzenią stanowiące jedność), oparte na obliczeniach matematycznych, głównie na postępie Fibonacciego. Przez całe życie artystyczne niezależnie od tamtych rzeźb powstawały jej kubo-futurystyczne gipsowe akty.

Od 1924 r. należała (m.in. wraz ze Strzemińskim) do Grupy Artystów awangardowych „Blok”, od 1926 r. do złożonej z plastyków i architektów grupy „Praesens”, zaś w 1929 r. była współzałożycielką grupy „a.r.” (awangarda rzeczywiśta). Wraz z grupą „a.r.” utrzymywała kontakty artystyczne z „Cercle et Carré” oraz najbardziej awangardowymi artystami europejskimi (Georges Vantongerloo, Theo van Doesburg, Jean Arp, August Herbin i inni). Należała do paryskiego ugrupowania „Abstraction – Création”. W 1928 r. rozpoczęła pracę dydaktyczną. W 1931 r. we współautorstwie ze Strzemińskim opublikowali książkę *Kompozycja przestrzeni. Obliczenia rytmu czasoprzestrzennego*. Kobro prezentowała swoje rzeźby na licznych wystawach, m.in. I wystawie „Bloku” i „Praesensu”, I i II Salonie Stowarzyszenia Architektów Polskich (1927, 1928), Salonie Modernistów (1928), Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu (1929), w Krakowie, na zaproszenie „Grupy Krakowskiej” (1935), a także w Belgii, Holandii i paryskim Salonie Jesiennym (1929).

W roku 1937 podpisała (jako jedyna z Polski) *Dimensionist Manifesto*, wydany między innymi przez Arpa, Moholy-Nagy i Duchampa, traktujący o nowym, uniwersalnym podejściu do sztuki i człowieka.

W latach 1937-47 Katarzyna Kobro zarzuciła twórczość artystyczną. Powodem była ciężka choroba urodzonej właśnie córki, później wojna i dotkliwa nędza. W okresie okupacji hitlerowskiej część jej rzeźb uległa zniszczeniu, jednak większość artystka zdołała uratować przed zniszczeniem przez okupantów (podobnie jak prawie cały dorobek twórczy W. Strzemińskiego). Niektóre drewniane kompozycje w desperacji spaliła sama w styczniu 1945 roku. Po wojnie niemal wszystkie ocalałe rzeźby ofiarowała Muzeum Sztuki w Łodzi.

W roku 1947 rozpadło się wieloletnie małżeństwo Strzemińskich. Katarzyna Kobro do rzeźbienia wróciła w roku 1948, kiedy to stworzyła cztery gipsowe akty, zbliżone do wcześniejszych studiów kubo-futurystycznych. W roku 1949 – zgodnie z ówczesnym prawodawstwem – została skazana na więzienie „za odstępstwo od narodowości polskiej podczas okupacji”. Sąd apelacyjny ją uniewinnił. W czerwcu 1950 roku zachorowała na raka. Zmarła 21 lutego 1951 roku w domu dla nieuleczalnie chorych w Łodzi.

Pierwsza pośmiertna wystawa prac Katarzyny Kobro (wraz z Władysławem Strzemińskim) odbyła się na przełomie 1956 i 1957 roku. Następna miała miejsce dopiero w roku 1991 w Städtisches Museum Abteiberg, Mönchengladbach.

Od 1957 roku prace Katarzyny Kobro prezentowane były na około czterdziestu wystawach polskiego konstrukttywizmu, zorganizowanych w muzeach europejskich i amerykańskich (między innymi Museum of Modern Art w Nowym Jorku, 1975, Centre Georges Pompidou, 1983). Rzeźby Kobro stanowiły też element takich prestiżowych wystaw, jak *L'Art en Europe*, Strasbourg 1970, *Abstraction-Création*, Münster-Paris 1978, *The Planar Dimension*, Guggenheim Museum, Nowy Jork 1978, *XLII Esposizione Internazionale d'Arte La Biennale di Venezia*, Wenecja 1986, *Qu'est-ce que la sculpture moderne?*, Centre Georges Pompidou, Paryż 1986, *Dada and Constructivism*, Tokio-Kamakura-Madryt 1988/89, *Die Grosse Utopie*, Kunsthalle Frankfurt, Stedelijk Museum Amsterdam, Guggenheim Museum, Nowy Jork 1992, Moskwa 1993, *Wille zur Form*, Wiedeń 1993, *Europa Europa*, Kunsthalle, Bonn 1994, *Karo Dame. Konstruktive, Konkrete und Radikale Kunst von Frauen von 1914 bis heute*, Aargauer Kunsthau, Arrau 1995, *Inside the Visible*, ICA, Boston 1996.

Rośnie też międzynarodowa bibliografia na temat twórczości Katarzyny Kobro – istnieją opracowania takich między innymi autorów, jak Ive-Alain Bois, Ursula Grzechca-Mohr, John E. Bowlt, Andrei Nakov, Andrzej Turowski, Janusz Zagrodzki.

Muzeum Sztuki w Łodzi planuje na rok 1998 – kiedy to przypada setna rocznica urodzin Katarzyny Kobro – następujące przedsięwzięcia:

1. Wystawa monograficzna obejmująca całą twórczość Katarzyny Kobro ze zbiorów polskich i z zagranicy.

2. Przygotowanie katalogu wystawy w języku polskim i angielskim, zawierającego teksty polskich i zagranicznych krytyków i historyków sztuki, oraz teksty Katarzyny Kobro.

3. Międzynarodowa Sesja Naukowa dotycząca twórczości artystki (również w kontekście twórczości kobiet).

4. Realizacja filmu o osobie i twórczości Katarzyny Kobro.

5. Reprint w języku angielskim książki *Kompozycja przestrzeni. Obliczenia rytmu czasoprzestrzennego*.

6. Przeniesienie wystawy monograficznej za granicę: do USA, Rosji, na Łotwę i do Czech.

Przewiduje się również opublikowanie po włosku w wydawnictwie Libri Scheiwiller katalogu dzieł wszystkich Katarzyny Kobro i ewentualny przekład tego katalogu na polski.

Uroczystości z okazji setnej rocznicy urodzin Katarzyny Kobro odbędą się pod patronatem UNESCO.

Nika Strzezińska